

Kjelle gårdsbarnehage

Årsplan 2023-2024

Kjelle videregående skole

1940 Bjørkelangen.

Tlf: 63 86 28 00

E-post: Kjellevgs@afk.no

Formål

Kjelle gårdsbarnehages formål er å gi barna et best mulig grunnlag for å kunne utvikle seg til sosiale individer som takler ulike typer fellesskap og aktiviteter. Samtidig skal vi ruste barna til å begynne på skolen. Vi har en felles visjon:

«Kjelle gårdsbarnehage skal oppleves som et godt sted å være, og å lære, både for barna og for foresatte»

Sosial læring

Kjelle gårdsbarnehage drives i henhold til rammeplanen for barnehager. Rammeplanen er generell, og skal gjøres mer konkret gjennom barnehagens årsplan. I dagens samfunn er sosial kompetanse en viktig nøkkel for å takle livet. I rammeplanen brukes begrepet *livsmestring* for det å lære å takle livet. I Kjelle gårdsbarnehage står sosial læring i sentrum og vi har tydelige mål for hva barna skal lære (se side 15 for konkrete mål). Du som foresatt skal kunne etterspørre disse målene, og medarbeiderne skal synliggjøre disse målene gjennom de aktivitetene som organiseres i barnehagen. Målene er laget under følgende hovedområder:

- Selvbestemmelse
- Selvhjulpenhet
- Ansvarlighet
- Troverdighet
- Respekt
- Samarbeidsvilje
- Mottakelighet

Når vi er sammen i det daglige så er disse punktene viktige for oss:

- Empati
- Nødvendighet
- Fellesskapsfølelse
- Humor
- Kreativitet
- Engasjement
- Trygghet.

Med grunnlag i vår pedagogiske tenkning mener vi at det enkelte menneske utvikler seg og vokser gjennom lek, samarbeid og forpliktelser overfor andre mennesker, og at hvert enkelt barn skal oppfatte seg som unikt. Vi tror at gjennom å jobbe med disse punktene daglig, så er vi på god vei til å nå målene våre.

Viktige satsingsområder

Pedagogisk profil basert på konsekvenspedagogikk

Kjelle gårdsbarnehage har en felles tenking basert på konsekvenspedagogikk. Dette vil si at de som jobber i Kjelle gårdsbarnehage er forpliktet til å legge opp de pedagogiske aktivitetene ut fra denne tenkningen. Vi mener at barn utvikler seg gjennom samhandling i et trygt fellesskap. Arbeidsliknende aktiviteter vil stå sentralt i barnehagen ved siden av den frie leken. Når vi bruker begrepet arbeid i barnehagen, er dette for å synliggjøre at aktiviteten skal være en "ordentlig aktivitet", der barnet ut fra sine forutsetninger deltar i "noe som må gjøres". Gjennom disse aktivitetene får barna oppleve seg som nødvendige for andre, og nødvendige for fellesskapet. Gjennom kontakt med en reell voksenkultur kan de utvikle en barnekultur der leken kan inspireres av samfunnets daglige og nødvendige oppgaver; en lek og kultur som kan bygge holdninger og verdier der det å bidra, delta og produsere utgjør en viktig motvekt til dagens samfunns vektlegging av individualisme og bruk- og kast mentalitet.

Oppgavene barna får kan være mange. Gjennom å organisere barnehagen som en "økologisk minigård" er det lagt et spesielt fokus på:

- stelle og mate høner
- hagearbeid, stelle og høste grønnsaker i egen grønnsakshage
- stelle urte- og blomsterbed
- gjøre i stand til felles måltid
- kompostere i egen komposthaug
- hente - og stable ved.

Rollelæring er vesentlig i barnehager for barnas læring av holdninger, kommunikasjon og sosial kompetanse generelt. En vektlegging av arbeidsliknende aktiviteter innebærer at medarbeiderne blir viktig i forhold til rollelæring. Dvs. at medarbeider må delta i arbeidet og at barna lærer gjennom å arbeide sammen med og imitere medarbeiders ferdigheter og holdninger i arbeidet, og etter hvert gjøre disse til sine egne.

Et godt leke- og arbeidsmiljø

En viktig forutsetning for barnas utvikling er at læringsmiljøet er godt. Dvs. at barna opplever et forutsigbart miljø med tydelige voksne, der rammer og forventninger er kjente for barna. Viktige faktorer i dette arbeidet er å videreføre og videreutvikle rutiner for måltider, lek, samlingsstunder, stell av hønehuset osv.

Hvert enkelt barn skal trives og utvikle seg i barnehagen. Tiltak skal settes i gang dersom vi ser at et barn blir utestengt av andre barn.

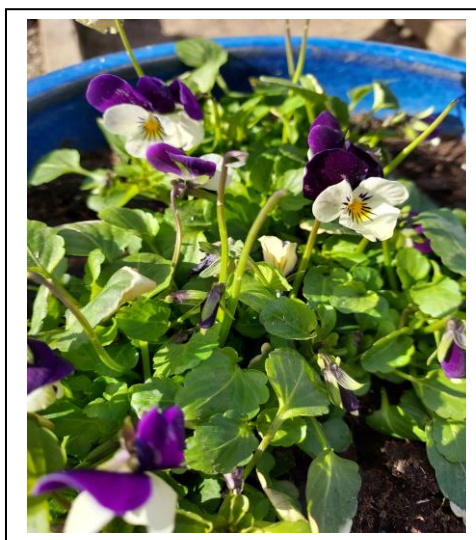
Et godt uteområde for barnehagen

Det fysiske miljøet skal være spennende og stimulere til frilek som utvikler barnas nysgjerrighet og kreativitet, samtidig som det skal være allsidig og stimulere barnas motoriske utvikling.

Utemiljøet er slik at barna kan bruke det aktivt til å:

- stimulere motorikken,
- utvikle kreativitet,
- legge til rette for arbeidsliknende aktiviteter.

Dette er selvsagt ut ifra barnas forutsetninger. Vi har en økologisk hage, drivhus, bål plass på utetunet, og en "økologisk minigård". Med dette ønsker vi at barna skal utvikle holdninger i forhold til å respektere miljøet, få et bevisst forhold til gjenvinning og gjenbruk, og få innsikt i et giftfritt plantemiljø.

Barnehagens fagområder

Rammeplanen sier: Fagområdene gjenspeiler områder som har interesse og egenverdi for barn i barnehagealder og skal bidra til å fremme trivsel, allsidig utvikling og helse.

Disse fagområdene vil sjelden opptre isolert i barnehagens hverdag, men områdene vil være representert gjennom ulike opplegg, turer i skogen og i hverdagen generelt. Det vil dessuten oppstå situasjoner knyttet til fagområdene gjennom sosialt samspill og lek.

Arbeidet med fagområdene må tilpasses barnas alder, interesser, barnegruppas sammensetning og forutsetninger. Alle skal få like muligheter til å møte utfordringer som svarer til deres utviklingsnivå. Vi vil blant annet bruke skolens gymsal, gapahuken og uteområdene, og dele barna i små lekegrupper.

Fagområdene er:

- Kommunikasjon, språk og tekst.
- Kropp, bevegelse, mat og helse.
- Kunst, kultur og kreativitet.
- Natur, miljø og teknologi.
- Antall, rom og form.
- Etikk, religion og filosofi.
- Nærmiljø og samfunn.

For konkrete mål for hvert fagområde, se side 17.

Medvirkning

Barna skal få mulighet til deltakelse i barnehagens hverdag. Dette vektlegger vi på forskjellige måter gjennom dagen og gjennom ulike aktiviteter. Dette ut ifra alder og modenhet. Vi voksne skal gjennom dagen lytte aktivt til barnet, tolke kroppsspråk og være observante i forhold til barnets handlinger, og barnets verbale språk, slik at vi voksne er mer veiledere for barna i deres hverdag. Vi skal legge til rette slik at hvert enkelt barn føler seg sett, ivaretatt og oppleve mestring i det de gjør, og som kan føre til læring. Det å ta barns medvirkning på alvor forutsetter en god kommunikasjon mellom barna og personalet, og mellom personalet og foreldre.

Lærende organisasjon

Barnehagen har en reflekterende arbeidsmåte for å tilrettelegge for best mulig læring rundt det enkelte barn. Dette kan være:

- Observasjon
- Dokumentasjon
- Deling
- Refleksjon
- Tolkning
- Valg

Vurderinger:

Dette gjøres for at vi skal bli bedre:

- Barnehagen gjennomfører brukerundersøkelser annet hvert år for hele tiden å få tilbakemeldinger på jobben vi gjør og for å se om vi når målene vi har satt oss. Neste undersøkelse gjennomføres i 2023.
- Vi har en evalueringssperm av alle aktiviteter som vi gjør i løpet av året.
- Det blir gjennomført foreldresamtaler og vi har to foreldremøter i året. Referat blir skrevet.
- Mer info rundt vurderingsarbeidet vårt kan etterspørres hos styrer.

Dokumentasjon:

- Det sendes ut informasjon på mail hver mandag til alle foreldre vedrørende ukas innhold, samt annen informasjon.
- Vi har en perm på avdelingen med evalueringer av ulike aktiviteter fra hele året
- Årsplan
- Foreldresamtaler to ganger i året
- "Treet" på avdelingen som viser ulike aktiviteter knyttet opp mot fagområdene.
- Bilder.
- Tilbakemelding daglig til foreldrene ved henting
- TRAS skjema som er: «Tidlig registrering av språkutvikling»
- Aktivitetsplan.

Overganger.

Barnehagen skal legge til rette slik at hvert enkelt barn skal føle seg trygg i disse situasjonene uansett alder.

Når barnet begynner i barnehagen.

Personalet skal sørge for tett oppfølging den første tiden, slik at barnet og foreldrene kan få en trygg og god start. Et godt samarbeide med foreldrene er viktig slik at barnehagen kan tilpasse rutiner så den første tiden oppleves bra.

Overgang barnehage - skole

Hver høst skal det være samarbeidsmøter med skolen dersom det er behov for dette. I løpet av året arrangeres også ulike tiltak som skal gjøre overgangen lettere. Vi har bl.a «matte på tvers», der alle barnehagene har et samarbeid med 3 klasse. Vi har en skolestarterklubb med et eget opplegg foran skolestart. Besøk til skolen er også en del av opplegget.

Realfag.

Dette var et samarbeidsprosjekt mellom barnehagene og småskoletrinnet i kommunen. Selve prosjektet var på nasjonalt plan. Hovedmålet var å stimulere barn og unges interesse og motivasjon for læring i realfag (matematikk og naturfag), og at barna igjennom dette skulle oppnå økt læringsutbytte i realfagene. Dette er avsluttet, men vi ønsker fortsatt å ha dette inn i vår hverdag med de eldste barna.

Samarbeid med foreldre.

Barnehagen skal i samarbeid med foreldre ivareta barns behov for omsorg, lek og fremme læring og dannelse som grunnlag for utvikling. Vi skal legge til rette slik at vi har en god dialog med foreldre, slik at vårt felles mål er til barnets beste. Vi skal legge til rette slik at foreldrene får medvirke i barnets hverdag. SU godkjenner årsplan hver høst.

Samarbeid med andre instanser.

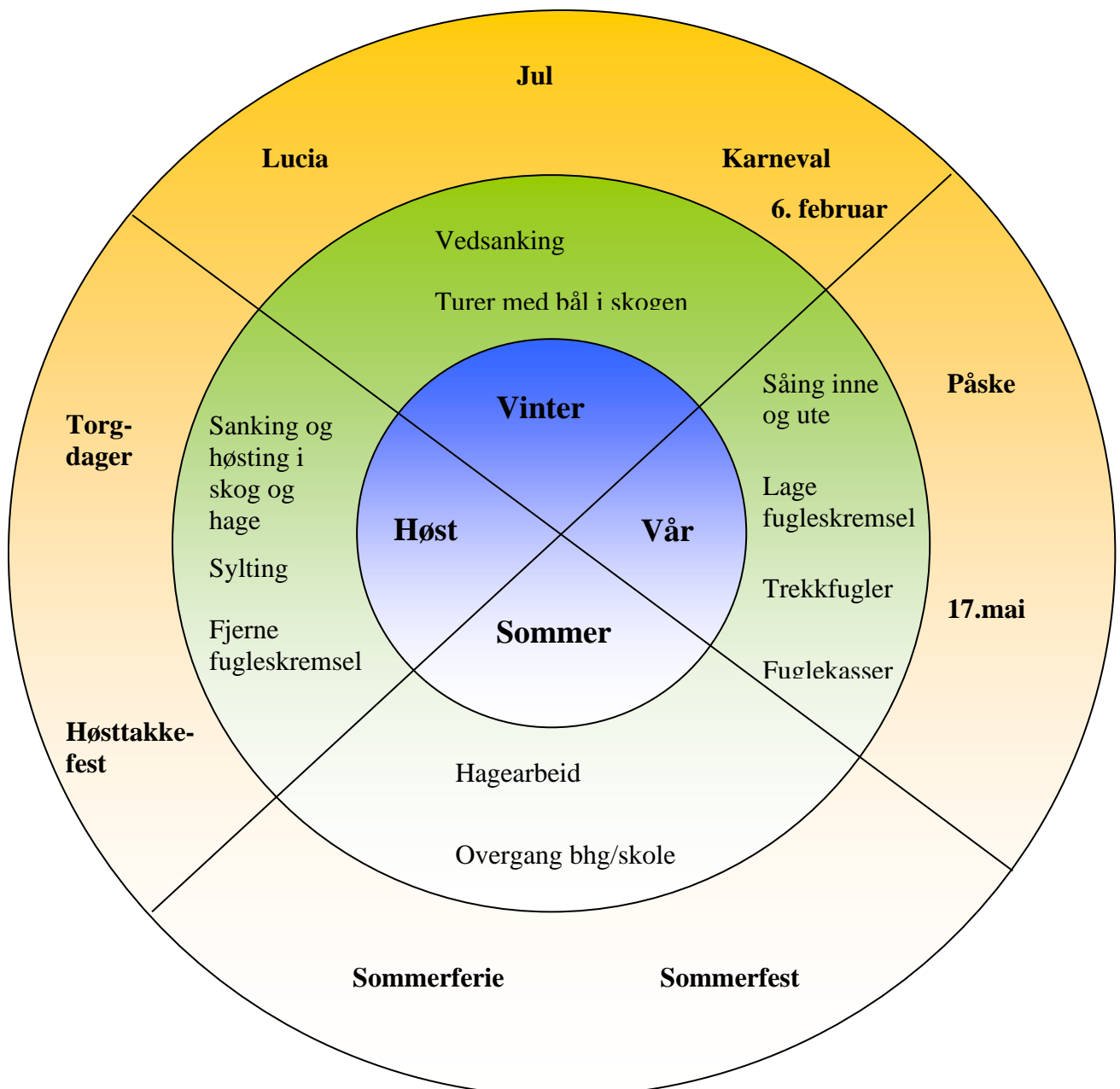
Vi har et tverrfaglig samarbeid med kommunen. Dette for å ivareta hvert enkelt barn dersom det viser seg at barnehagen trenger hjelp fra disse: Det er helsestasjon, pedagogisk utviklingstjeneste (PUT), PPT, fysioterapeut, og en spesialpedagog. Vi er dessuten forpliktet til å bruke «Aurskog- Høland modellen», som har som mål å bidra til å gi barna en trygg

oppvekst. Modellen brukes i samarbeid med foreldre sammen med tverrfaglig team i kommunen. Vi kan hente inn hjelp til observasjon av barnegruppa og veiledning i forhold til språkmiljøet i barnehagen, både med norskspråklige og flerspråklige barn. Vi bruker ASK, som er: »alternativ og supplerende kommunikasjon». Vi bruker bl.a tegn til tale, bilder av dagen o.l.

Aktivitetsplan

Vi har valgt å lage et "årshjul" som synliggjør aktiviteter i forhold til årstider, med vekt på aktiviteter knyttet til gårdsdriften i barnehagen. I tillegg skal vi markere høytider og årstider med arrangementer som etter hvert skal bli tradisjoner. I forbindelse med markeringene eller aktivitetene kommer det konkret informasjon dersom det krever ekstra innsats fra foresatte utover den ordinære barnehagedriften.

Åpningstider og planleggingsdager 2023-2024

Åpningstiden i barnehagen: 07.30 – 16.30 Alle må være ute innen 16.30

Barnehagen holder stengt:

- Høstferien torsdag og fredag i uke 40.
- Siste dag før juleferien er 21. desember og åpner første virkedag etter nyttår.
- Påskeferien f.o.m mandag 25.mars og vi åpner igjen tirsdag 2.april.
- Hele juli.

Plandagene er: 15.august. 29.september. 19.april. 10.mai.

Ukeplan

Til lunsj vil det bli servert middag på tirsdager med oppstart fra uke 41. De andre dagene serveres brødmatt .

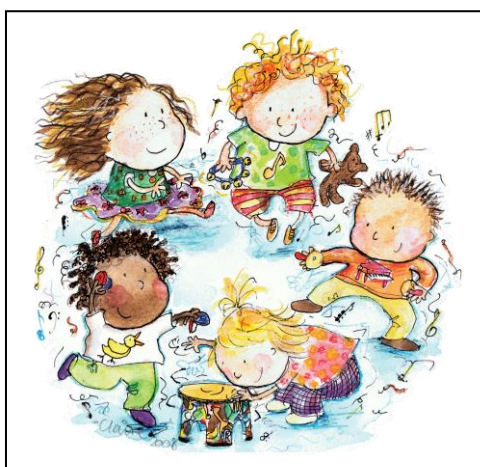
Vi har gymsal hver fredag formiddag for en gruppe barn, og resten av gruppa er i barnehagen.

Skolestartergruppa vil i år bestå av flere enn bare skolestartere og vi vil holde på med lek av bokstaver og tall, samt også ha fokus på realfag.

Vi har turdag hver onsdag, og her vil en gruppe gå til gapahuken, mens de minste går en kortere tur, og lunsjen tas i barnehagen for denne gruppa.

Barnegruppa vil bli delt opp i «lekegrupper» på formiddagene.

Vi har samlingsstund hver dag, enten felles eller delt.

Sosial utvikling i Kjelle gårdsbarnehage

I rammeplan for barnehagen av 1.8.2017 står det at barnehagene skal ha en årsplan som blant annet skal: *vis hvordan barnehagen vil arbeide for å omsette rammeplanens formål og innhold.* Det står videre i rammeplanen at: *Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill.* I tabellen under har vi prøvd å sette opp hva vi mener barna i Kjelle gårdsbarnehage skal lære når det gjelder sosial kompetanse. Det er ikke mulig å si hva et barn skal kunne ut fra alder fordi dette varierer veldig mye. Vi har prøvd å skissere hva vi forventer de minste, de mellomste og skolestarterne skal lære.

Mål for utvikling av sosial kompetanse			
Område	Små barna	Mellomstore barna	Skolestarterne
Selvbestemmelse	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Gir uttrykk for hva de ikke vil gjennom lyd eller bevegelse. 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Har tydelig kroppsspråk, men trenger hjelp til å sette ord på egne ønsker ☒ Trenger hjelp til å finne løsninger 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Sier tydelig nei når det er noe de ikke vil. ☒ Kommer med forslag til løsninger. ☒ Tar selvstendige beslutninger i bl.a. rollelek (viser vilje til å ville).
Selvhjulpenhet	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Rydder kopp og tallerken med hjelp ☒ Spiser selv med hjelp ☒ Finner plassen sin 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Rydder av på eget initiativ ☒ Spiser med skje, og brødmatt, uten å søle ☒ Kler på seg selv med litt hjelp 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Rydder hele bordet når behov ☒ Spiser med kniv og gaffel ☒ Tørker seg selv ☒ Løser enkle konflikter med litt hjelp ☒ Knyter sko, kler på seg alt tøy ☒ Innsatsvilje til å klare noe nytt
Ansvarlighet		<ul style="list-style-type: none"> ☒ Ser noen ganger sammenhengen mellom handling og konsekvens 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Innrømme det man har gjort, selv om man vet at det er galt, men allikevel står for det man har gjort.
Troverdighet		<ul style="list-style-type: none"> ☒ Følger opp avtale om lek 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Holder ut i en aktivitet i en time; for eksempel grønnsakshagen og jobbing. ☒ Holder ut i den leken de har avtalt.

			<ul style="list-style-type: none"> ☒ Rydder etter lek (etter seg).
Respekt	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Holder plassen sin i køen med hjelp av andre. 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Svarer på hei og ha-det ☒ Stopper når de andre barna sier nei ☒ Holder plassen sin i køen. 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Uoppfordret sier hei og ha-det til alle ☒ Sier hyggelige ting til andre ☒ Holder plassen sin i køen og ikke dytter andre. ☒ Forstår en hånd opp fra oss voksne når vi er opptatt med andre barn (vente på tur) ☒ Tar hensyn til andres ønsker.
Samarbeidsvilje	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Er med å dekke bordet 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Dekker på "riktig" med bestikk, kopp, tallerken ☒ Sender pålegg og lignende til hverandre ☒ Deler ut papir til andre ved håndvasken før mat. ☒ Innfinner seg med tildelte roller i rollelek 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Dekker på alt som skal til, kan kontrollere at det stemmer ☒ Hjelper de som er mindre ☒ Ser når andre trenger hjelp ved bordet eller ved påkledning ☒ Tilbyr hjelp når det er behov for det (spør om noen trenger hjelp)
Mottakelighet		<ul style="list-style-type: none"> ☒ Er stille når andre forteller 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Følger med i samtaler/samlinger (og får med seg hva som sies). ☒ Tar imot beskjeder og utfører det som forventes. ☒ Leker i ulike roller, og kan bytte roller med andre.

Faglig utvikling i Kjelle gårdsbarnehage

I rammeplan for barnehagen av 1.8.2017 står det at barnehagene skal ha en årsplan som blant annet skal vise hvordan barnehagen arbeider med omsorg, lek, danning og læring. Her må også progresjon tydeliggjøres. I tabellen under har vi prøvd å sette opp hva vi mener barna i Kjelle gårdsbarnehage skal lære innenfor rammeplanens fagområder. Det er ikke mulig å si hva et barn skal kunne ut fra alder fordi dette varierer veldig mye. Som en pekepinn kan en si at skolestarterne bør mestre i stor grad det som står i høyre kolonne. I venstre kolonne har vi satt opp hva som er første skritt på veien.

Område 1. Kommunikasjon, språk og tekst	
Første trinn <ul style="list-style-type: none"> • Kjenner til noen vanlige begreper • Prater sammen med andre barn og voksne • Kjenner noen av bokstavene i navnet sitt og kan rable lekeskrift • Har en positiv opplevelse av å:<ul style="list-style-type: none"> ○ syngte ulike sanger ○ bli lest for ○ spille ulike spill • Kjenner til lokale dialekter og andre språk. • Kjenner til dager, måneder og årstider • Kan lage rimeord og enkle regler • Gir uttrykk for egne meninger	Skolestarter <ul style="list-style-type: none"> • Forstår de vanligste begreper og har et variert ordforråd • Snakker høyt og tydelig i en større gruppe og kan lede en fellesaktivitet • Skrive navnet sitt og kjenner de fleste bokstaver og hvilken lyd bokstaven har. • Kan noen sanger og kan lage historier og skuespill ut ifra fantasien, et bilde eller konkrete. • Kan bruke og gjenkjenne noen ord fra andre språk. • Kan dagene, månedene og årstidene • Kan rytme og stavelser, kjenner til vitser • Gir uttrykk for egne følelser, deler egne opplevelser og forsvaret egne meninger.
Område 2. Kropp, bevegelse mat og helse	
Første trinn <ul style="list-style-type: none"> • Sier ifra når de er tørste eller sultne • Kan holde i og bruke ulike redskaper og leker • Viser bevegelsesglede og prøver på bevegelser de ikke helt mestrer, både ute og inne • Spør om å få klem, kan vise med hånda når de ikke vil • Vasker seg før mat • Går til gapahuken og gymsalen • Vet at mjølka kommer fra kua og ikke oksen og at grønnsaker vokser i jorda	Skolestarter <ul style="list-style-type: none"> • Ser sammenheng mellom mat og bevegelse og forstår hvordan kroppen fungerer. • Har en finmotorikk som gjør at de mestrer blyantgrep, å smøre og dele opp maten og å skjenke drikke selv • Har en grovmotorikk som gjør at de kan balansere, hinke, hoppe, stupe kråke, klatre i trær, ake og delta i andre aktiviteter. • Er kjent med egne følelser, har en positiv oppfatning av seg selv og kan sette grenser for egen kropp og respektere andres grenser.

	<ul style="list-style-type: none"> • Lære sunne matvaner, tørre å smake på ulike smaker og ikke ta mer mat enn man orker. • Har god hygiene – gode vaner for håndvask, ikke hoste på andre og ta vekk søl • Kler seg etter været- lære å vurdere • Har litt utholdenhet, kan gå en viss distanse. • Vet hvor maten kommer ifra og kan ivareta enkelte matvarer så de ikke blir dårlig
Område 3. Kunst, kultur og kreativitet	
<p>Første trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kjenner til jul, påske, fastelaven og 17. mai. • Deltar på KGBs tradisjonelle prosjekter • Deltar i noen sangleker, regelleker og noen eventyr • Deltar i formingsaktiviteter • Deltar i ulike kreative aktiviteter 	<p>Skolestarter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan litt om innholdet i julen, fastelaven, påske og 17. mai. • Kjenner til at vedprosjekt, torgdag, og gårdsdugnad er en viktig del av KGBs tradisjon. • Kan noen sangleker, regelleker og noen eventyr • Bruker ulike verktøy og hjelpemidler i formingsaktiviteter • Viser kreativitet gjennom å tegne, male, veve, brodere og delta i dramaaktiviteter • Kjenner til ordet «kunst» og ha deltatt på en kunstutstilling
Område 4. Natur, miljø og teknologi	
<p>Første trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan kople noen ting som skjer i naturen med årstiden • Er forsiktige når de behandler dyr og insekter • Følger med på fuglelivet • Leter etter ulike dyrebæsjer • Deltar i kildesorteringen 	<p>Skolestarter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vet hva som skjer i naturen i de ulike årstidene • Viser respekt for dyr og insekter • Tar vare på naturen og kaster ikke søppel • Kjenner til at ulike dyr og insekter har nyttefunksjoner i naturen • Kan litt om trekkfugler og fugler på fuglebrettet. • Kjenner noen dyrespor og dyrebæsj • Vet forskjell på tamme og ville dyr • Kjenner til kildesortering og hvorfor det er viktig

	<ul style="list-style-type: none"> • Vet litt om sammenheng fra jord til bord • Kjenner til hvordan trær blir til ved • Vet at vann blir til is • Kjenner til hva som er forskjellen på reint vann og møkkete vann
--	--

Område 5. Antall, rom og form

<p>Første trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teller til 10 og kjenne til terning. • Kjenner til sirkel, firkant og trekant. • Kjenner til begreper som minst, størst, flest og færrest. • Kjenner til avstander i nærmiljøet (eks gymsal, gapahuk) 	<p>Skolestarter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teller til 30 og bruke terninger i spill • Kan forskjell på sirkel, firkant og trekant • Kan begreper som minst, størst, flest, færrest. • Vet hva et mønster er – gjenkjenne et mønster • Har et forhold til avstander og størrelser – verdensrommet • Kjenner begrepet algoritme
--	--

Område 6. Etikk, religion og filosofi

<p>Første trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Undrer seg over hvem de er, og kjenner til fødsel, liv og død. • Kjenner til jul og påske. • Kjenner til/vet hva som er riktig og galt å gjøre ovenfor andre. • Ser at andre trenger hjelp og trøster ved behov. 	<p>Skolestarter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Undrer seg over ulike fenomener rundt dem • Undrer seg om hvem de er – hva det vil si å være menneske, fødsel, liv og død • Kjenner til grunntankene rundt jul og påske • Behandler andre barn slik de selv vil bli behandlet – respekterer andre mennesker. • Trøster og hjelper andre som trenger det, uoppfordret. • Kjenner til andre religioner som er representert i barnehagen.
--	--

Område 7. Nærmiljø og samfunn

<p>Første trinn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kjenner til bygninger i nærmiljøet, som gymsal, etc. • Vet stedet de bor og hva landet vårt heter. 	<p>Skolestarter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er kjent med viktige bygg i nærområdet – biblioteket, butikkene og politiet • Vet adressen sin, stedet de bor og landet de bor i.
--	---

- Kjenner til at vi har en konge og dronning.
- Vet at det finnes andre land enn Norge

- Vet hva kongen, dronningen og statsministeren heter.
- Kjenner til ulike verdensdeler og navnet på noen andre land enn Norge
- Kjenner til noe samisk kultur
- Kjenner til barnekonvensjonen

